

Asia: VN/26031/2020-VM-5

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta

VTJ-lain muutokset

- Näettekö ehdotetun VTJ-lain muutoksen tehokkaaksi keinoksi vähentää tietoturvaloukkausten uhreille aiheutuvaa vahinkoa? Onko muita tehokkaampia keinoja vähentää uhreille aiheutuvaa vahinkoa?
- Viitaten kappaleeseen 4.1. keskeisistä ehdotuksista, tulisiko selvitysvastuun jakautumisesta säätää henkilötunnuksen muuttamista hakevan ja Digi- ja väestötietoviraston välillä? Tulisiko Digi- ja väestötietovirastolle säätää jokin erityinen tiedonsaantioikeus vireillä olevaan rikosasiaan liittyvistä tiedoista siinä tapauksessa, että selvitysvastuun jakautumisen katsottaisiin edellyttävän nykyistä laajempaa tiedonsaantioikeutta?

Esityksessä ehdotetaan henkilötunnuksen muuttamisen laajentamista. Ehdotetuilla muutoksilla mahdollistettaisiin henkilötunnuksen muuttaminen tilanteissa, joissa henkilötunnus on rikoksen seurauksena kolmannen osapuolen tiedossa ja olosuhteiden perusteella olisi ilmeistä, että henkilötunnusta tullaan käyttämään rikollisiin tarkoituksiin. Lisäksi edellytettäisiin, että henkilötunnuksen muuttamisella olisi voitava suurella todennäköisyydellä ehkäistä henkilötunnuksen väärinkäytöstä aiheutuvia merkittäviä haitallisia seurauksia. Ehdotuksen mukaan kynnys tunnuksen muuttamiseksi asetettaisiin edelleen huomattavan korkeaksi.

Pidän henkilötunnuksen muuttamisen mahdollisuuden laajentamista esityksessä ehdotetuin tavoin perusteltuna ja henkilötunnuksen oikean haltijan oikeusturvaa parantavana.

Luonnoksessa todetun mukaan jatkovalmistelussa tullaan selvittämään Digi- ja väestötietoviraston mahdollisuuksia arvioida henkilötunnuksen muuttamisen edellytysten käsillä oloa ja arvioimaan mahdollinen tarvittava sääntely selvitysvastuun jakautumisesta henkilötunnuksen muuttamista hakevan ja Digi- ja väestötietoviraston välillä sekä se, tulisiko virastolle säätää jokin erityinen

tiedoksisaantioikeus vireillä olevaan rikosasiaan liittyvistä tiedoista siinä tapauksessa, että selvittämisvastuun jakautumisen katsottaisiin edellyttävän nykyistä laajempaa tiedonsaantioikeutta.

On selvä, että riittäviin tosiasiatietoihin perustuva ja muutoinkin asianmukainen henkilötunnuksen muuttamisen edellytysten arvioiminen on tunnuksen muuttamista hakevien henkilöiden oikeuksien toteutumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Ehdotettuun säännökseen sisältyvät edellytykset henkilötunnuksen muuttamiselle käsittävät useita harkintavaltaa sisältäviä kriteereitä, mikä osaltaan korostaa kokonaisvaltaisen tiedon saamisen tärkeyttä päätöksenteon pohjaksi. Ottaen huomioon edellytyksen asian vireilläolosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa, asian ratkaisemisessa korostuu myös ajantasaisen tiedon merkitys. Asian jatkovalmistelussa onkin aiheellista arvioida myös esityksessä jo esille tuotua kysymystä siitä, mitkä mahdollisuudet henkilötunnuksen muuttamista hakevalla on esittää selvitystä muuttamisen edellytyksistä. On esimerkiksi mahdollista, ettei henkilö saa tietoonsa kaikkea asian ratkaisemisen kannalta olennaista tietoa, joka asiaa käsittelevällä viranomaisella olisi mahdollista saada. Arvioitaessa tarvetta säätää virastolle erityinen tiedoksisaantioikeus olisi mielestäni syytä arvioida lisäksi sitä, tulisiko tällaisen oikeuden kattaa vireillä olevaan rikosasiaan liittyvien tietojen ohella myös tiedot, jota ovat mahdollisesti jollakin muulla perusteella salassa pidettäviä.

Vaikutusten arviointi

- **Keskeiset kehitys- ja tarkennuskohteet esityksen vaikutusten arvioinnin osalta (esimerkiksi vaikutukset tietoja käsittelevien tiedonhallintaan ja tietoaaineistojen muodostamiseen tai vaikutukset asiakkaisiin, mikäli asiakas ei ole toteuttanut hänen vastuullaan olevia toimenpiteitä).**

-

Yleiset kommentit

- **Yleiset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta**

Pidän tärkeänä esitykseen sisältyvää ehdotusta, jonka mukaan hyvään hallintoon sisältyvän viranomaisen yleisen neuvontavelvollisuuden ohella nyt muutettavaksi ehdotetussa laissa säädettäisiin toimivaltaisen viranomaisen velvollisuudesta antaa ennen päätöksen tekemistä, henkilötunnuksen muuttamista hakevalle henkilölle, tiedot tunnuksen muuttamisen vaikutuksista. Henkilötunnuksen muuttamisen merkitys ja sen vaikutukset sekä tunnuksen muutoksen jälkeen henkilöltä vaadittavat toimenpiteet huomioon ottaen on erityisen tärkeää, että henkilö voi arvioida tunnuksen muuttamisen hakemista riittävien tietojen pohjalta.

Henkilötunnuksen muuttamisesta tunnuksen väärinkäytön uhan perusteella säädettäisiin lain 12 a §:n 3 momentissa. Ehdotetun säännöksen terminologiassa huomioni kiinnittyi erityisesti kohdan 1 ilmaisuun ”rikoksen seurauksena” ja kohdan 3 ilmaisuun ”tehdyksi epäiltyjen rikosten”.

Henkilötunnus voidaan ehdotuksen mukaan muuttaa – muiden muuttamisen edellytysten myös täytyessä – jo siinä vaiheessa, kun säännöksen 1 kohdassa tarkoitettu asia on vireillä esitutkinnassa tai syyteharkinnassa, eli kun teosta ei vielä ole tuomioistuimen ratkaisua. Toisaalta sanamuodon ”tehdyksi epäiltyjen rikosten” käyttäminen kohdassa 3 jättää epäselväksi, miksi tässä on erityisesti mainittu tehdyksi epäillyt rikokset samoin kuin se, edellytetäänkö tässä epäilyä useammasta rikoksesta.

Lisäksi ehdotuksella muutettaisiin nykyisin voimassa olevan lain 12 §:n 2 momentin 2 kohtaan sisältyvää säännöstä niin, että säännöksestä poistettaisiin edellytys väärinkäytöksen toistuvuudesta. Ehdotetun lain 12 a §:n 2 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa on kuitenkin todettu, että pykälän 2 momentissa säädettäisiin henkilötunnuksen muuttamisesta, kun muu kuin henkilötunnuksen haltija on toistuvasti väärinkäyttänyt tunnusta.

Arjola-Sarja Terhi

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia - Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin